

SOCIÁLNÍ POLITIKA ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY

v prvním desetiletí jejího trvání.

Otisk ze „Slovníku národohospodářského,
sociálního a politického“ I. 518-540.

PhDr. a JUDr. KAZIMÍR DOBIÁŠ.

Cena 9.— Kč.

PRAHA 1929.

Knihtiskárna OTAKAR JANÁČEK Nakladatelství
Praha II., Palackého ul. 11.

SOCIÁLNÍ POLITIKA ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY

v prvním desetiletí jejího trvání.

Otisk ze „Slovníku
národohospodářského, sociálního a politického“
I. 518-540.

PhDr. a JUDr. KAZIMÍR DOBIÁŠ.

Cena 9 Kč

PRAHA 1929.

Knihtiskárna OTAKAR JANÁČEK Nakladatelství

Praha II., Palackého ul. č. 11.

ZF160

KNIHOVNA

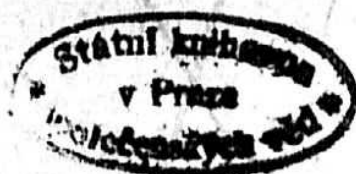
VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Nám. W. Churchilla 4

130 67 Praha 3 - Žižkov

F 48942

20401/59

Československá republika, vybudovaná na zásadě demokracie a spravedlnosti, byla postavena při svém vzniku, jako v ostatních oborech veřejného života, i na poli sociální politiky před úkoly velmi těžké. Dlouhotrvající válka, která rozvrátila hospodářství celé Evropy, měla v zápětí mnoho sociální bídy a bylo úkolem nově založeného státu zacelit bolestné rány, které byly zasazeny hlavně vrstvám sociálně slabším. Běželo tedy na prvním místě o to, aby byly odstraněny sociální nedostatky zaviněné válkou, ale bylo třeba zlepšiti i sociální instituce, které převzala čsl. republika z předvál. Rakouska v úpravě nedostatečné, a konečně bylo nutno doplniti sociální zákonodárství předválečné tam, kde vykazovalo mezery. Úkolem zákonodárcovým bylo postarati se o odstranění závad povahy spíše dočasné, způsobených světovou válkou, na druhém místě pak mu bylo pečovati o sociální reformy povahy trvalé.

Do první skupiny patří hlavně péče o nezaměstnané, opatrování bytů těm, kteří bydlí nehygienicky a nedostatečně, a konečně starost o nejubožejší oběti války, totiž o válečné invalidy.

Do druhé skupiny patří úprava práce a pracovních podmínek vůbec, zabezpečení pracujících vrstev v době nemoci, úrazu, invalidity a stáří, vůbec zlepšení a doplnění dělnického pojištění, pak ochrana mládeže a péče o vystěhovalce.

Péče o nezaměstnané.

V českosl. republice, podobně jako v jiných státech, vznikla po ukončení světové války veliká nezaměstnanost, která byla způsobena hlavně tím, že se vracelo při demobilisaci z pole veliké množství pracovníků, jimž nemohla býti opatřena okamžitě vhodná práce, a pak také proto, že mnoho dělníků, dotud zaměstnaných výrobou válečného materiálu, ocitlo se bez zaměstnání, když jeho výroba byla zastavena. Bylo příkazem nejen sociálního citění, ale i státnické opatrnosti, podporovati nezaměstnané, aby nebyli nedostatkem a bídou dohnáni k činům neprozřetelným, které by mohly ohroziti mladý, tvořící se stát. Proto byl vydán již 10. prosince 1918 zákon o podpoře nezaměstnaných (Sb. z. a n. č. 63). Podle něho jsou podporováni ze státních peněz příslušníci českosl. státu, odkázaní výživou na mzdu nebo služební požitky a podléhající zákonu o pojištění dělníků v nemoci nebo zákonu o bratrských pokladnách. Stejně se postaral uvedený zákon také o osoby vojenské, které byly z vojenské služby propuštěny, a o osoby, které podléhaly zákonu o válečných úkonech. Poněvadž běželo o to, aby byla zabezpečena existence opravdu nejpotřebnějších, a to v době, kdy na státní pokladnu byly činěny nároky nejrozmanitější se všech stran, nebyla vyplácena podpora těm, kteří požívali nemocenského zaopatření, a těm, jejichž výživa byla zabezpečena z vlastních jejich peněz. Podpora v nezaměstnanosti se rovnala podpoře nemocenské a u osob demobilisovaných byla stanovena na 4 K denně. K těmto základním částkám byly však placeny ještě rodinné přídavky.

Myšlenkou zákona bylo podporovati osoby opravdu potřebné, které nemají jiných zdrojů důchodu než svou pracovní způsobilost, a tu nemohou uplatniti, protože pro ně není opravdu práce. Aby tato myšlenka zákona nebyla snad obcházena z nedostatku přehledu o uprázdněných místech,

bylo stanoveno, že zaměstnavatelé jsou povinni hlásiti všechna uprázdněná místa u odborové nebo obvodové zprostředkovatelny práce, u níž se musí podporovaný aspoň dvakrát týdně o práci hlásiti, a to, pokud je možno, osobně. Podporovaný musí také přijmouti práci, která je mu přidělena, je-li přiměřena jeho tělesným i duševním silám, a to třeba i v jiném místě, než kde bydlí. Zákon ustanovil jako orgány výkonné zvláštní místní demobilizační (obvodové) výbory, podléhající ministerstvu sociální péče.

Tento zákon byl původně myšlen jako opatření povahy zcela přechodné a proto byla stanovena doba jeho působnosti jen do 15. února 1919. Než naděje, že pracovní trh se v krátké době zase upraví, zklamala; předpokládané umístění demobilisovaných a úprava hospodářských poměrů nepokračovala tak rychle, jak se mysliło, naopak později, hlavně v letech 1922/1923 zlepšením československé měny a úpadkem měn v státech sousedních a proto zmenšením čsl. vývozu, nastala nezaměstnanost ještě větší než v době těsně po převratu (maxima dosáhla na počátku února 1923, a to 441.075 nezaměstnaných). Proto musil býti zákon o podporách v nezaměstnanosti stále prodlužován a podlehl při tom i mnohým změnám. Základní jeho zásady zůstaly však při tom nedotčeny.

Poskytování podpor z peněz státních nejen zatěžuje veřejné hospodářství, ale působí mnohdy nepříznivě i na podporovaného, v němž vzbuzuje, aspoň s počátku, pocit neoprávněného důchodu a při delším trvání podporování vede k zmenšení chuti a způsobilosti k práci. Daleko lepší opatření proti nezaměstnanosti je pracovati k jejímu zdolání podporováním produktivní činnosti, opatřováním nouzového zaměstnání. Proto byly již zákonem z 17. října 1919 (Sb. z. a n. č. 569) zmocněny okresní politické správy, aby k návrhu zvláštních komisí nařídily obcím, okresním zastupitelstvům a okresním silničním výborům, aby započaly ihned

s pracemi, které mají býti vykonány ve veřejném zájmu a při nichž je možno zaměstnati větší počet nezaměstnaných osob. Aby bylo stavebníkovi učiněno možným započítati s nouzovými pracemi, byl ministr sociální péče tímto zákonem zmocněn, aby mu poskytl za každou osobu při těchto pracích zaměstnanou, která by měla jinak nárok na podporu v nezaměstnanosti, zvláštní příspěvek ve výši $\frac{2}{3}$ mzdy v místě obvyklé, nejvýše však 6 K denně, ale jen tehdy, nebyla-li již na vykonání práce, o níž běží, poskytnuta nějaká jiná podpora ze státních peněz.

Aby stát, který vydával na podpory veliké množství peněz, měl také větší vliv na jejich vyměrování, byly zrušeny demobilizační výbory a jejich úkoly byly svěřeny státním úřadům, a to okresním politickým správám.

Podrobné předpisy o poskytování podpor obsahuje zvláště zákon z 12. srpna 1921, č. 322 Sb. z. a n. Podle něho ztrácí nárok na další vyplácení podpory, kdo jí požíval nepřetržitě po dobu půl roku; za přerušení se počítá zaměstnání trvající aspoň 4 týdny. Ministr sociální péče v dohodě s ministrem financí může však uvedenou lhůtu pro dělníky jednotlivých odborů a obvodů prodloužiti až na dobu jednoho roku. Doba vyplácení podpory byla později prodloužena nejdéle na dobu $1\frac{1}{2}$ roku, a to zákonem z 21. prosince 1922, č. 400 Sb. z. a n.

Úplnou změnu podpor v nezaměstnanosti znamená však zákon z 19. července 1921, č. 267 Sb. z. a n. o státním příspěvku k podpoře nezaměstnaných.

Podle zákona z 10. prosince 1918 a podle zákonů pozdějších, původní zákon prodlužujících a pozměňujících, nesl všechny podpory stát sám. Zatížení státního rozpočtu z toho vzniklé nemohlo se však státi položkou trvalou, ježto státní finance byly i v jiných oborech značně přetíženy. Bylo proto pomýšleno na jiný způsob podporování nezaměstnaných, který by nezatěžoval tolik státní finance a přenášel risiko nezaměstnanosti spíše